

Else Marie Halvorsen

Bokanmeldelse: Tekstil æstetik – nytolkning af dansk kulturarv

Bokens forfatter og forsker Minna Kragelund har i en årrekke arbeidet ved Danmarks Pædagogiske Universitet og har en bakgrunn både som etnolog og som tekstiler. Hun er kjent i Norge gjennom sin deltakelse i det nordiske forskernettverket Nordfo knyttet til fagområdet kunst og håndverk i utdanningssystemet. Og hun har utgitt en rekke bøker og andre publikasjoner. Hennes siste bok omfatter 40 arbeider fra en ikke-kanonisert del av dansk tekstilarv fra bondekulturen på 1800-tallet og består av filerte, heklede, flettede, broderte og vevede arbeider med sterke grafiske uttrykk.

Som anmelder møter jeg denne boken med flere perspektiv. For det første er min forskning i stor grad en kulturforskning knyttet til den estetiske dimensjonen, og boken er derfor innenfor mitt interessefelt. Deretter er jeg som didaktiker opptatt av det didaktiske potensialet i boken. I tillegg kommer et personlig aspekt skapt av den gjenkjennelighet tekstilene vekker fra mine norske formødres verden

Fotoet på omslaget er en introduksjon til alle de foto som vises inne i boken og som er den visuelle del av hennes dokumentasjon. Her møter vi den kjente gjenstandsforskeren, som både har kulturell kompetanse til å plassere gjenstander i kulturelle kontekster og som samtidig har tekstilkompetanse til å kunne "lese" tekstiler tett innpå. Fordi dette materialet ikke har hørt til den danske kulturarvkanon, utvider hun med dette kulturarven, samtidig som hun gjennom sin tematisering gir den økt status. Det er særlig border på pynteduker med tydelige grafiske trekk hun velger ut, og som presenteres i grupper ut fra ulike kriterier. Disse "clusters" henges opp og fotograferes, og dermed kan den enkelte tekstil leses i relasjon til de andre i gruppen. Det fylldige billedmaterialet og den grundige analyse av enkeltarbeider og "clusters" gjør det lett å følge henne i sin framstilling.

Det meste av boken består av gjenstandsanalysene, der hun tar i bruk ulike metoder, både av tekstilmessig, kulturanalytisk og kunstanalytisk (også arkitektur) art. Den første delen handler om det formmessige, der en av overskriftene er "rytme og gentagelse", den andre delen tar opp "figuration" eller motivvalg, for eksempel valg av dyre- og plantemotiv. Hun berører også spørsmål om "formsprog og tidsdybde".

Målet med undersøkelsen er på den ene side å hente fram en bortglemt arv og plassere den i en større kulturhistorisk sammenheng. På dette punktet viser hun til funn som dels støtter, dels motsier tidligere forskning. Samtidig insisterer hun på at hovedsiktet denne gangen er å undersøke tekstilenes virkning på henne selv, altså et subjektperspektiv.

Det som synes mest interessant fra et didaktisk synspunkt, er hennes behandling av den estetiske dimensjonen, både knyttet til tekstilenes estetikk og til hennes egen estetiske erfaring, som forstås som "...en opplevelse, der afstedkommer refleksjoner over min tilværelse her omkring 2010" (s 14). Eller som hun sier et annet sted knyttet til selve gjenstandene: "Hvori består deres æstetiske kraft, og hvorfor virker de moderne og aktuelle på mig"? Altså : Det er gjenstandens "fysiske tilstedeværelse, dens art og fremtreden samt dens utrykskraft, der tilsammen tiltrækker menneskets opmærksomhed og giver det en oplevelse af sanselig art" (31). Så selv om det er erfaringen i subjektet som er det vesentlige, er det aspekter ved gjenstandene som forløser denne. Her bruker hun en modell som både har materialmessige, tekniske, kompositoriske og ikonografiske islett. I tillegg klargjør hun sitt estetiske ståsted knyttet til Martin Seels tre dimensjoner i den estetiske erfaring: estetisk kontemplasjon, estetisk korrespondens og estetisk imaginasjon. Også med denne tilnærming møter hun alle sine 40 tekstiler. Det er likevel sider ved hennes estetiske erfaring som ikke er enkel å

dokumentere og finne relevante kategorier for. På dette feltet synes det fortsatt å være mange utfordringer å gi seg i kast med.

Boken har en slags indre spenning. Med tittelen ”Tekstil æstetik” rettes fokus mot egenskaper ved objektene. Det er i tekstilenes utforming og uttrykk at den estetiske verdi ligger. Samtidig framhever hun at hennes siktemål har vært å rette fokus mot betrakteren. Det er altså subjektperspektivet som blir viktig. Og så ender vi kanskje i Deweys syn på den estetiske erfaring som en relasjonell sak, en midtkategori mellom objektive og interne forhold, det vil si at den estetiske erfaring er en eksistensiell sak i subjektet som forutsetter et møte mellom betrakter og verk? (se Dewey 1938:38-39,42, Dewey 1987 [1934]: 45,47,53,60 og Halvorsen 1997: 45-46.)

Fra et didaktisk synspunkt er det naturlig å rette søkelyset mot betrakteren, enten denne vil være en skoleelev eller en student. Han eller hun vil mangle mye av den resonansbunn vi finner hos Kragelund og som hun knytter til dimensjonen ”estetisk korrespondens”. Er tilnærmingen inn i denne type kulturstoff for nye generasjoner en møysommelig vei som krever kunnskaper og analyser for å skape en resonansbunn som skaper mottagelighet, eller har tekstilene en estetisk verdi som umiddelbart slår igjennom? Kragelund prøver å vise begge deler. I sitt analysearbeid dokumenterer hun indirekte betydningen av kunnskap og erfaring, samtidig som hun henter inn viten for å få fram mer tidløse og grunnleggende sider ved de framstilte arbeider.

Innenfor fagområdet kunst og håndverk i utdanningssystemet vil boken ha verdi både som kulturstoff og som utgangspunkt for drøftinger omkring den estetiske dimensjonen. Forfatteren viser hvordan man profesjonelt kan analysere tekstile gjenstander med varierte tilnærminger, og dokumentere både billedmessig og verbalt. Og boken er et godt utgangspunkt for drøftinger både om gjenstanders mulige estetiske verdi og hva som konstituerer en estetisk erfaring. Nettopp spenningen mellom begge disse aspekter gjør hennes analyser interessante.

Minna Kragelund

Tekstil æstetik – nytolkning af dansk kulturarv.

[Jyllinge]: Fiberfeber. 2009. 220 s, rikt illustrert

Else Marie Halvorsen

Professor, dr.philos,

Høgskolen i Telemark, Institutt Forming og formgivning

Email adresse: Else.M.Halvorsen@hit.no

Referanser

Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York: Macmillan.

Dewey, J., & Kaplan, A. (1987 [1934]). *Art as experience*. Carbondale, Ill.: Southern Illinois University Press.

Halvorsen, E. M. (1997). *Kulturarv og kulturarvoverføring i grunnskolen med vekt på den estetiske dimensjonen: en begreps- og erfaringsanalyse med et didaktisk perspektiv*. Det utdanningsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo, [Oslo].